

چشمه علی

هرگاه نام چشمه علی شنیده می شود ، ابتدا این سؤال بوجود می آید کدام چشمه علی ؟ چرا که نا خودآگاه نام چندین چشمه در ذهن تداعی می گردد و در اقصی نقاط کشور چشمه ای به این نام دیده می شود: چشمه علی شهر ری، چشمه علی آوج، چشمه علی دهاقان، چشمه علی لردگان، چشمه علی کایدان ، چشمه علی خرو، چشمه علی بروجن، چشمه علی دامغان و ...

ولی در این میان یکی از معروفترین آنها **چشمه علی دامغان** است که امروزه تاحدی از برد منطقه ای خارج و برد ملی گردشگری پیدا نموده است. (در جلسه هیأت وزیران در تاریخ ۲۳ خرداد ۱۳۸۶، این منطقه به استناد ماده ۸ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، به عنوان منطقه نمونه گردشگری ملی تعیین شد). روایت های مذهبی متعددی نیز درباره ی این چشمه که بنا به نوشته مورخین نام اصلی علی بولاغ است، در میان مردم رواج دارد. از جمله اینکه این چشمه را حاصل کوبیدن سم اسب حضرت علی (دلدل) به زمین می دانند و از این رو نام این چشمه را چشمه علی نامیده اند. مجموعه ((چشمه علی)) از زیر حوضه کویر حاج علی قلی و بخشی از زیر حوضه کویر مرکزی ایران با مختصات جغرافیایی (طول=۵۴,۰۸ و عرض=۳۶,۲۷) در شمال شهر تاریخی دامغان و حدود ۳۳ کیلومتری این شهر بین روستای آستانه و کلاته رودبار و در مسیر دامغان-کیاسر و در ادامه ساری و در ارتفاع حدود ۱۵۱۷ متر از سطح دریا واقع است. حوضه آبرگیر و جنس زمین شناسی چشمه عمدتاً از آهک های ضخیم لایه تا توده ای سازند لار و آهک های نازک لایه و آهک های مارنی سازند دلیچای تشکیل شده است.

توصیه به مسافرین جاده مشهد تهران این است که در صورت داشتن وقت و انگیزه گردشگری می توانید پس از رسیدن به دامغان به سمت شمال شهر و در مسیر چشمه علی قرار گیرید از مسیر ذکر شده می توان از طریق فولاد محله و شه میرزاد به شهرسمنان نیز رسید (فاصله سمنان تا چشمه علی ۱۴۰ کیلومتر) و از آنجا در مسیر و جاده اصلی تهران قرار گیرید و بالعکس آن نیز صادق است به این ترتیب وقتی به سمنان رسیدید با قرار گیری در جاده مهدیشهر (فاصله از سمنان ۱۵ کیلومتر) و سپس شه میرزاد (فاصله از سمنان ۲۵ کیلومتر) و سپس در مسیر کیاسر و ساری به فولاد محله می رسید که تقریباً پس از عبور از فولاد محله به دوراهی دامغان - وکیاسر می رسید از این جا به سمت راست در مسیر چشمه علی قرار خواهید گرفت که تقریبی از دوراهی مذکور که جاده **تویه دوار** (دهستانی شامل چندین روستا بنام های دروار، قوشه، صح، تویه، دشتبو، دهخدا، سرتنگه) نیز از آن منشعب می شود حدود ۵۵ کیلومتر تا دامغان مسافت باقی مانده که پس از طی طریق حدود ۲۰ کیلومتر به چشمه علی می رسید که از چشمه علی جاده دیباج نیز جدا می شود. (تقریباً در همین تقاطع دامغانرود که از ارتفاعات دیباج سرچشمه می گیرد به چشمه علی در آستانه متصل می گردد) در سر راه دیباج و تقاطع چشمه علی مرکز خدمات هلال احمر جهت خدمات دهی بهداشتی و امدادی وجود دارد. ضمناً کوتاه ترین مسیر پر تردد از سمت شهردامغان به شمال و استان مازندران همین مسیر دامغان چشمه علی کیاسر ساری می باشد و بالعکس (فاصله

بین دامغان تا ساری : ۱۸۱ کیلومتر) این مجموعه در محل چشمه همراه با جاذبه های طبیعی و تاریخی مختلفی قرار گرفته است. ویژگی های خاص اقلیمی و محیط سرسبز و باصفای چشمه علی باعث شده است تا از زمان های قدیم این منطقه و چشمه ی آن مورد توجه مردم و حتی حاکمان قرار گیرد. از طرفی خود در مسیر جاذبه های گردشگری همچون باداب سورت (فاصله ۷۵ کیلومتر) و دریاچه الندان (۹۱ کیلومتر) و سد شهید شاهچراغی (۲۱ کیلومتر) قرار دارد مجموعه ی چشمه علی که یکی از مهم ترین تفریحگاه و تفرج گاه های شهر دامغان به حساب می آید، در واقع فضایی برای تفریح تابستانی پادشاهان قاجار و در حال حاضر مردم بوده است. در زمان فتحعلی شاه در آن یک مسجد و یک عمارت ساخته شده است. بنای فتحعلی شاهی در میان رودخانه و وسط مجموعه ی تفریحی چشمه علی قرار گرفته و جلوه زیبایی به آن داده است. چشمه علی علاوه بر موقعیت جغرافیایی و جاذبه تاریخی از لحاظ زیبایی منظر با آب زلال و گوارا بسیار جذاب برای گردشگران می باشد و امکاناتی جهت اطراق و بیتوته نیز در محوطه خود دارد. چشمه علی دارای دو استخر است که یکی در شمال و دیگری در جنوب عمارت فتحعلی شاه قرار دارد. قسمت اعظم آب چشمه از استخر شمالی خارج می شود. بنای چشمه علی از دو قسمت تشکیل شده است؛ یکی عمارت قراولخانه که بنایی خشتی و معماری صفوی دارد و در زمان آقامحمد خان قاجار مورد استفاده قرار می گرفته و قسمت دوم، بنایی است که درون آب ساخته شده و پایه ای سنگی دارد. خود بنا آجری است. ساختمان مجموعه چشمه علی که توسط فتحعلی شاه قاجار ساخته شده است، در سمت شمالی و داخل استخر و بر که قرار دارد. به فاصله قریب پانصد متر از تپه های آبد، ساختمانی است دو طبقه و دارای ایوان محصور در آب است. طبقه فوقانی و تحتانی از دو طرف باز است و هر کس در آن بنشیند دو طرف را می بیند. پس از اطراق در چشمه علی که امکانات همچون محوطه محصور و کانکس و آلاچیق مغازه ، سرویس دستشویی برای بیتوته کردن دارد می توانید از سفر در جاده به سمت مازندران یا سمنان و حتی دامغان که حد واسط دو اکوسیستم خشک و بیابانی و اکوسیستم معتدل خزری است و بیشتر شکل و شمایل مناطق نیمه خشک و نیمه کوهستانی را دارد بهره و لذت ببرید .

آب این چشمه از مجموعه چشمه هایی که کف استخر غربی و پای چنار قدیمی وجود دارد، تامین می شود. قدمت و ویژگی های طبیعی این منطقه باعث شده است که همواره مورد احترام و اقبال عمومی مردم باشد. چشمه علی در اقتصاد شهرستان دامغان در بخشهای کشاورزی (زراعت، باغداری، پرورش آبزیان)، جذب توریسم به منطقه، و تأثیر آن در میکرواقلیم و ذخائر آبی منطقه با توجه به شرایط خشک و قرار گیری در کنار کویر نقش عمده ای داشته و دارد. چشمه علی در مسیر رودخانه به سمت پایین از شمال به جنوب و سمت شهر دامغان سرازیر می گردد. منبع عمده تامین آب رودخانه چشمه علی خود چشمه علی با دبی میانگین ۷۰۰ لیتر در ثانیه می باشد بطوری که دره ای رودخانه ای آن به دلیل وجود آب چشمه مشجر و دارای باغات میوه می باشد که همین مسئله باعث ایجاد پدیده خانه دوم و ویلایی جهت خوش نشین ها و به تبع آن اقبال عمومی تعدادی از شهروندان دامغانی جهت داشتن باغ ، باغچه و ویلا در حریم آن گردیده است که قیمت هم تابعی از قانون

عرضه و تقاضا است. را فراهم نموده است در حالی که اطراف و بلندی های مجاور چهره خشک و با پوشش گیاهی ضعیف و فقیر همراه است. همچنین در ادامه مسیر (محل ورود به دشت دامغان و کویر حاج علی قلی) آب های جاری به طور مستقیم با املاح ترکیب و گسترش سنگ کف مارنی در دشت سر و پلایا عامل اصلی تخریب کیفیت آب شده است که کنار هم دیدن این مناظر این نکته را تایید می نماید که هر جا آب هست آبادانی نیز وجود دارد. ولی باید در حفظ کیفیت آن کوشا باشیم و بهترین راندمان را از آن داشته باشیم.

